

Бортківській, Княжівській, Перегніївській, Підгайчиківській, Куровицькій, Підгородненській, Полянській, Скварявській сільських радах та в м. Золочів (0–5%) [5].

Водні антропогенні ландшафти - це система водосховищ, ставків, каналів і копанок, що сформувались у процесі освоєння річок, а також похідні водні антропогенні ландшафтні комплекси, котрі утворилися в місцях кар'єрних виробок, антропогенного карсту, а також відстійники. У структурі водних антропогенних ландшафтів України переважають водосховища, ставки та канали [2].

Водні антропогенні ландшафти Золочівщини займають в середньому 1,2 % всієї території. Найбільше вони зосереджені в м. Золочів – 13,69% всіх земель. Великий їх відсоток також у Гончарівській, Ясеновецькій, Струтинській, Великовільшаницькій, а також в Куровецькій, Червонянській сільських радах.

Окремим класом у Золочівському районі представлені болотні антропогенні ландшафти, які займають в середньому 0,36% всіх земель. Найбільшу територію вони охоплюють в м. Золочеві і Глиняни, а також у Руда-Колтівській і Гончарівській сільських радах. Зовсім болотні ландшафти відсутні в Великополюхівській, Вороняцькій, Підгородненській, Ремезівцівській і Шпиколоській сільських радах [5].

Лінійно-дорожні ландшафти пов'язані з використанням і трансформацією земель для забезпечення комунікації між людьми. До класу лінійно-дорожних ландшафтів входять типи: автомобільних доріг, залізниць, аеродромів, нафто- та газопроводів, ліній електропередач [1].

Дорожні антропогенні ландшафти Золочівського району займають в середньому 0,94% всіх земель. Найбільшу площу вони охоплюють в м. Золочів, Княжівській, Куровицькій, Підгайчиківській, Підгородненській, Скварявській, Струтинській сільських радах [5].

На основі аналізу структури антропогенних ландшафтів нами встановлено, що найбільшу частку в Золочівському районі займають сільськогосподарські ландшафти (67,07%), в тому числі польові – 42, 09%, що зумовлено давньою освоєністю цієї території і рівнинним рельєфом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антропогенний ландшафт [Електронний ресурс] / ua-referat.com – Режим доступу: http://ua-referat.com/Антропогенний_ландшафт.
2. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти правобережної України: Монографія / Г.І. Денисик. – Вінниця: Арбат, 1998. – 289 с. іл., карти.
3. Денисик Г.І. Природнича географія Поділля / Г.І. Денисик. – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1998. – 184 с.
4. Денисик Г.І., Тімець О.В. Регіональне антропогенне ландшафтознавство / Г.І. Денисик, О.В. Тімець. – Вінниця: Едельвейс, 2010. – 168 с.
5. Фондові матеріали Золочівського управління земельних ресурсів [Електронний ресурс]/ Управління земельних ресурсів Львівської області – Режим доступу: <http://zem-lviv.gov.ua/>.

Гавришко Г.

Науковий керівник - доц. Варакута О. М.

ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГЕОГРАФІЧНИХ ПОНЯТЬ

Актуальність дослідження. У сучасний період розвитку національної школи значна увага приділяється пошукам різнобічних шляхів удосконалення географічної освіти. Для осмисленого засвоєння учнями її змісту доцільно застосовувати у навчально-виховному процесі спеціальні методики формування понять.

Поняття становлять логічний каркас будь-яких наукових систем і теорій (в тому числі й географічної).

У теорії пізнання поняття трактується як одна з вищих форм мислення, як спосіб існування людських знань, зміст яких в цілому визначається загальними істотними ознаками предметів і явищ навколишньої дійсності, взаємозв'язками і взаємовідносинами між ними. [9]

Результативність засвоєння учнями змісту понять відображається у двох формах: знання поняття (які однак не вичерпуються лише засвоєнням визначень) і правильне оперування ними в конкретних видах розумової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування понять привернула увагу багатьох видатних представників педагогічної науки Я. А. Коменського, Й. Т. Песталоцці, К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського. Значну увагу приділяли цій проблемі такі вчені як П. Я. Гальперін, Т. Ф. Талізін, В. В. Давидов, Г. С. Костюк, Г. Є. Уварова та інші. Вона була предметом дослідження А. В. Усової, Г. Є. Ковальової, О. М. Варакути, Т. В. Назаренко, Н. В. Муніч та інших учених.

Мета дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати методики формування географічних понять, запропоновані вченими, та розробити власні фрагменти уроків з їх використанням.

Виклад основного матеріалу. Поняття, як форма абстрактного мислення, може виступати як специфічний його результат. Воно є узагальненим відображенням класу предметів в їх найбільш загальних і істотних особливостях. У свою чергу «географічне поняття» – це узагальнена форма відображення дійсності, зміст якої в цілому визначається спільними істотними ознаками географічних об'єктів, процесів і явищ та відношеннями між ними» [4].

Поняття характеризується змістом і обсягом. Зміст поняття складають його загальні істотні ознаки, а обсяг – кількість об'єктів, що підлягає під його зміст.

Процес засвоєння понять має певні особливості. Одна з найважливіших полягає в тому, що вони не можуть бути засвоєні лише шляхом заучування їх визначень. Таку тезу зумовлено тим, що результативність засвоєння учнями понять визначається за двома критеріями, а саме: знання поняття і правильне оперування ним. Відповідно до цього поняття мають бути не формально засвоєними, а осмислено у процесі активної пізнавальної діяльності учнів.

Процес формування географічних понять тривалий у часі і складний за змістом і формами роботи вчителя і учнів. Він вимагає активної розумової діяльності школярів упродовж цілого процесу, оскільки, формування географічного поняття – це спеціально організований вчителем процес, що здійснюється різними логічними шляхами та має доказову форму [4].

Враховуючи результати психолого-педагогічних досліджень поетапності формування наукових понять (Т.М. Байбара, П.Я. Гальперін, О.Я. Савченко, А.В.Усова, М.М. Шардаков), О. М. Варакутою виділено і обґрунтовано такі етапи формування географічних понять, як: [6]

Мотиваційна і змістова підготовка до засвоєння географічного поняття.

Організація чуттєвого сприймання предметів і явищ навколишньої дійсності, на основі яких формується поняття.

Організація розумової діяльності, спрямованої на виділення істотних ознак поняття.

Узагальнення і словесне визначення суті поняття, позначення його відповідним терміном.

Введення сформованого поняття в систему природничих знань.

Покажемо реалізацію цієї методики на прикладі формування поняття «погода».

Фрагмент уроку з теми «Погода» (Загальна географія, 6 клас) на етапі «Формування і засвоєння нових знань, умінь і навичок».

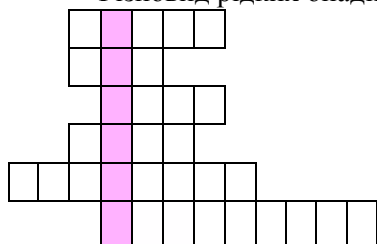
Мотиваційна і змістова підготовка до засвоєння поняття.

а) Розв'язування кросворду. Слово, яке утвориться у зафарбованому стовпчику, підкаже, про що ми сьогодні на уроці дізнаємося.

По горизонталі:

Вода в рідкому або твердому стані? (Опади)

Різновид рідких опадів, що випадає з хмар? (Дош)

Опади у твердому стані, що випадають лише влітку? (Град)

Опади на поверхні землі, предметах, які ми бачимо зранку?(Роса)

Прилад для вимірювання кількості опадів? (Опадомір)

Повітряна оболонка Землі? (Атмосфера)

Отже: про що ми сьогодні дізнаємося на уроці?

б) Розповідь з елементами бесіди.

Кожного ранку, перш ніж іти по своїх справах на що ми звертаємо увагу, коли визираємо у вікно - ми цікавимося яка погода. Чи падає дош, чи є вітер, яка температура повітря.

Як ви вважаєте чи важливо для людини знати яка погода?

Чи важливо це для вас?

Яке значення має погода у житті людини? Та для вас зокрема?

Організація чуттєвого сприймання предметів і явищ природи.

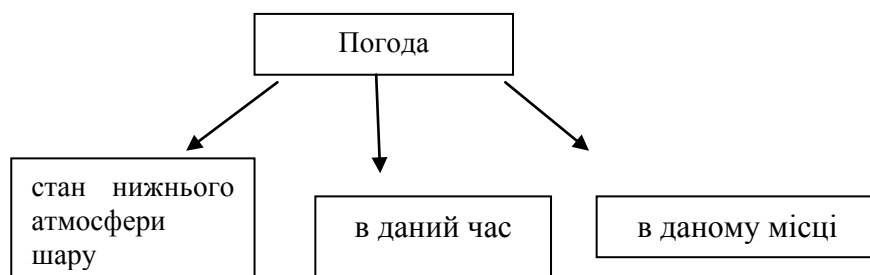
- Що розумієте ви під словом «погода»?

(Для засвоєння учнями змісту поняття «погода», доцільно буде використати ті знання і уявлення про характеристики погоди, які діти вже самі знають із повсякденного життя та власного досвіду, узагальнити їх і на основі цього продовжувати його формування).

Організація розумової діяльності, спрямованої на виділення істотних ознак поняття «погода».

а) Складання (на дошці) схеми поняття «погода», елементами якої є його істотні ознаки.

(Ми будемо доповнювати її, в міру виокремлення істотних ознак поняття в процесі роботи з учнями).

б) Репродуктивна бесіда.

Що таке атмосфера?

Пригадайте будову атмосфери?

Що таке повітряні маси? В якому шарі атмосфери вони формуються?

Що таке вітер?

Які процеси відбуваються в атмосфері?

В якому шарі атмосфери відбуваються ці процеси?

в) Робота з календарем погоди.

Відкрийте свої календарі погоди, і скажіть які показники ви кожного дня визначаєте, коли спостерігаєте за погодою?

Всі ці показники є елементами погоди.

- Чи зауважували ви, що коли змінюється один із показників погоди, то змінюються і інші?

- Як саме вони змінюються?

Ми вже пригадували, що усі процеси, які ми згадували відбуваються у нижньому шарі атмосфери. Тож всі елементи погоди пов'язані між собою, і залежать один від одного, а їх взаємодія визначає стан нижнього шару атмосфери (перша істотна ознака погоди, записуємо її у схему).

г) РНобота з підручником (автори: Бойко В.М., Міхелі С.В.)

1) Розгляньте мал. 164. зразок синоптичної карти на С.159 підручника і скажіть:

- Яка температура повітря у Москві; у Лондоні?

- Яка хмарність у Берліні; у Ризі?

- Який атмосферний тиск у Варшаві; у Римі?

- Чи всюди в один і цей же час однакові ці показники погоди?

Отже, можемо зробити висновок, що погода у різних містах в один і той самий час буде різною – це ще одна істотна ознака погоди.

д) Робота з календарем погоди (в групах)

- За допомогою своїх календарів погоди, простежте яка погода переважала в нашій місцевості в місяцях: січні і березні:

1 група: на початку місяця;

2 група: всередині місяця;

3 група : в кінці місяця;

- Порівняйте її та зробіть висновок?

е) Робота з прогнозом погоди (випереджаюче завдання)

- Користуючись Інтернет ресурсами, вам потрібно було вписати прогноз погоди на сьогоднішній день у м. Тернополі. Використовуючи свої записи, скажіть:

- Якою буде погода ввечері?
- Яка погода буде о 12 годині?
- Яка погода зараз (зранку)?

Ми бачимо, що у різні дні погода була різною, навіть на протязі дня погода відрізнялася, а тому можемо сказати, що погода змінюється з часом, це третя істотна ознака погоди.

Узагальнення і словесне визначення суті поняття, позначення його відповідним терміном

Можна підвести учнів до того, щоб вони самостійно дали визначення поняття «погода», скориставшись при цьому схемою, складеною на попередньому етапі. Це допоможе осмислити суть поняття. Таким чином формулюється визначення: «погода – це стан нижнього шару атмосфери, в даному місці, і в даний час».

Введення сформованого поняття у систему географічних знань.

Поняття вважається сформованим, якщо учень може вільно оперувати ним. Наприклад:

- Що таке погода?
- Що впливає на зміну погоди?
- Яка погода переважає на нашій місцевості влітку? та ін..

Висновки: поняття трактується як одна з вищих форм мислення, як спосіб існування людських знань. «Географічне поняття», як і «поняття», загалом, ми теж можемо трактувати як вид теоретичних знань.

Формування поняття це складний поетапний процес, який вимагає зусиль як з боку учнів, так і з боку вчителя, можна зазначити, що для глибшого розуміння будь-якого поняття треба виділяти його суттєві ознаки (що є також умовою успішного формування і географічного поняття), а також знати сам шлях утворення поняття, який виражається через послідовність певних логічних операцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабешко О.О. Методика навчання географії : посібник [для вчителів і студентів-географів педуніверситетів] / О.О. Бабешко – Умань : АЛМІ, 2005. – 263 с.
2. Варакута О. М. Шкільна географія та методика її навчання (курс лекцій): навч. посіб. Переробл. і доповн. /О. М. Варакута – Тернопіль: Тайп, 2014. – 180 с.
3. Воловик В.І. Вступ до філософії: навч. посібник /В.І. Воловик. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 624 с.
4. Загальна методика навчання географії: Підручник / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – 512 с.
5. Кобернік С.Г. та ін. Методика викладання географії в школі : Навчально- методичний посібник / С.Г. Кобернік. – К. : Стафед – 2, 2000. – 320 с.
6. Ольга Варакута Формування географічних понять як спеціально організований процес //Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка .-2002 .- №8.- С.62-64
7. Основи психології: підручник / Ю. Л. Трофімов, В. М. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. 3-є вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
8. Шипович Є.Й. Методика викладання географії: Навчальний посібник для студентів географічних факультетів університетів / Є.Й. Шипович. – К.: Вища школа, 1981. –174с.
9. Книга. Логіка - Жеребкін В.Є. [електронний ресурс]: <http://pidruchniki.wse>

Гладиш С.

науковий керівник – Царик П. Л.

ПРИРОДНО РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Актуальність дослідження: Розвиток туристично-рекреаційної галузі для багатьох розвинених країн є одним з основних джерел наповнення бюджету. Такою вона повинна стати і для України, що розташована на перехресті стратегічно важливих транспортних шляхів у центрі Європи, має для розвитку туристичної сфери сприятливі природні умови, значний